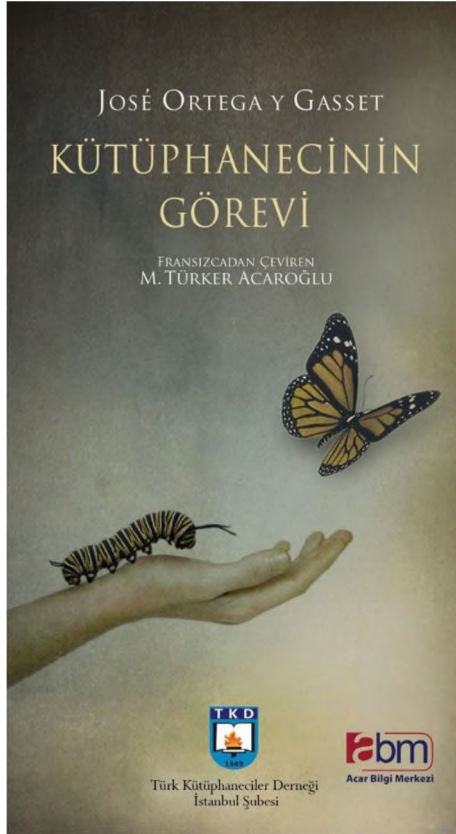

Yüzyıla Tanıklık ya da Bir Ustayı Anlamak

Witnessing the Century or Understanding a Master

Osman Torun*

Öz

Metinde, Türk kütüphaneciliği ve kültür yaşamında önemli izler bırakan M. Türker Acaroğlu'nun kişiliği, üretimleri ve mesleğe katkılarına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. M. Türker Acaroğlu yüzyılı aşan yaşamında sıra dışı ve çok yönlü bir kütüphaneci ve kültür adamı kimliği ile başta kütüphanecilik olmak üzere yayıncılık, dilbilim, tarih vb. alanlarda önemli etkiler bırakan özgün eserler ve çalışmalar üretmiştir. Sahip olduğu merak, üretme güdüsü ve araştırmacı ruh ile mesleğimize çok değerli katkılar sunan Acaroğlu, doğup büyüdüğü Balkanlar'dan getirdiği birikimi, yaşamını sürdürdüğü Anadolu kültürü ile buluşturarak gerçek bir aydın sorumluluğu ile evrensel değerler ve ilkelere dayanan özgün çalışmalar üreterek kültür dünyamıza anlamlı ve sıra dışı katkılar sunmuştur. Tüm bu yönleri onu bir bilgi ustası ve lideri yapmaktadır. Metinde ayrıca, vefatından sonra onun için yapılması gereken çalışmalarını içeren önerilere de yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *M. Türker Acaroğlu; Türk kütüphaneciliği; arşivcilik; bibliyografya; Ortega y Gasset, kütüphanecinin görevi; kütüphanecilik tarihi.*

Abstract

In this article, evaluations were made regarding M. Türker Acaroğlu's personality, works and contributions. Acaroğlu who has left important traces in Turkish librarianship and cultural life was an extraordinary and multi-faceted librarian and intellectual person produced unique and original works based on universal values and principles. Acaroğlu who have had significant effects on the fields of librarianship, publishing, linguistics, history and so on, made a meaningful and unusual contributions to our cultural world with his genuine

* Bilgi ve belge yöneticisi, editör. e-posta: torunosman@gmail.com
Information and record manager, editor

intellectual responsibility by meeting his experience, he brought from the Balkans where he was born and grew up, with the Anatolian culture of his life. All these aspects make him a knowledge master and leader. This article also includes suggestions that contain works to be done for him after his death.

Keywords: *M. Türker Acaoglu; Turkish librarianship; record keeping; bibliography; Ortega y Gasset; mission of librarian; history of librarianship.*

Araştırmacı, yazar, kütüphaneci, arşivci, çevirmen, bibliyograf, derlemeci, öğretmen... Tüm bu özelliklerin en saf ve gerçek biçimiyle vücut bulduğu bir duyarlı ve paylaşımcı bir insan... Yaşadıklarını bir asırlık zamana sığdırabilmiş, entelektüel ve kültürel birikimleri, paylaşımları, ürettikleri ve üretim biçimiyle herkese ilham kaynağı ve model olmayı başarmış bir mesleki değer... İşte tüm bunların bileşimidir ustamız M. Türker Acaoglu. Onu usta bilmemiz, yaşamının tüm detaylarında taşıdığı ve yaydığı değerlerle ilintilidir aslında. Onun dilinden söyleyecek olursak “*biyografiden bibliyografiye uzanan verimli, ama bir o kadar da meşakkatli ve özverili bir yolculuğu*” anlatır onun yaşamı. Ve elbette her üretkenliğin kucağında büyüdüğü yalnızlığı...

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü’nde öğrenciliğimin son günlerinde idealist bir kütüphaneci adayı olarak mezuniyet konuşmam sırasında yollarımız kesişti ustamızla. Yanıma gelip beni kutladığında dünyalar benim olmuştu sanki. Geçen yıllar boyunca kendisini hiç görmesem de o değerli ânı taşıdım yüreğimde. Kaderin cilvesi bizi ölümünden üç yıl öncesinde bir yayın projesinde buluşturmuştu yeniden. Yıllar önce ustamızın Türkçe’ye kazandırdığı sıra dışı İspanyol düşünür ve felsefecisi Ortega y Gasset’in *Kütüphanecinin Görevi* adlı eserin Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi kitap olarak yayınladı. Bu kısa ama önemli eserin editörlüğünü üstlendiğim süreçte onunla birçok kez buluştuk. Ve her buluşmamız o kadar öğretici ve aydınlatıcıydı ki hem kendisini hem de kendimi yeniden keşfediyordum her defasında. İşte bu sürecin bende kalan yansımalarıdır burada paylaşılanlar.

Acaroğlu, her şeyden önce mesleki ve kişisel duyarlılığın nadir örneklerinden biri olarak anılacaktır, öyle de anılmalıdır. Kendisine, ailesine, toplumuna, geçmişine, geleceğine ve elbette ki mesleğine hep duyarlı ve yapıcı olarak yaklaştığını hissedersiniz. Demem o ki her yönüyle hani eskilerin deyişiyle “*insan gibi insandı*” M. Türker Acaroğlu. Saygı, çalışma disiplini, üretkenlik, dikkat, takipçilik kütüphaneci olmanın verdiği “*empatik bakış*” ve illâ da yüksek düzeyde merak, keşfetme ve araştırmacı bir ruh... Bana hep başka bir dünyadan gelen ve bizi başka zamanlara taşıyan bir bilge gibi gelmiştir.

Yaşamını, ürettiklerini düşündüğünüzde bu türden düşüncelere kapılmanız şaşırtmaz sizleri. Hatta bana sorarsınız tıpkı kütüphanecilik mesleğinin ilk ataları gibi dönüştürücü, çığır açıcı ve çok yönlü bir dönüşüm ustasıydı o. Bilgiye, araştırmaya, paylaşmaya bütün benliği ile inanmış, iman etmiş dolayısıyla evrensel bir bilge niteliğini en saf biçimiyle yaşamış bir bilgi lideridir aslında. Yüzyılı aşan yaşamı boyunca birçok yenilik ve değişimin öncüsü ve/veya yürütücüsü olabilmiş, kişisel yaşamını araştırmaya ve bilgiye adanmıştır. Bilgiye adanmışlık ve araştırma tutkusu tanıdığım hiçbir fânide bu denli yüksek düzeyde var olmamıştı.

Ustamız yukarıda bahsettiğimiz tüm niteliklerinin hakkını sonuna kadar veren bir yaşam sürmüştür ki bu yönü ile de sıra dışıdır. Ne ile uğraşmışsa ona değer katıp, çoğaltarak geliştirmeyi bilmiş, kendisinden sonra gelenlere vicdan rahatlığı ile emanetini teslim edebilmiş olmanın huzurunu yaşamıştır.

Her şeyden öte çok yönlü bir kâşiftir. O kadar öyledir ki, sahip olduğu birçok rolün hepsinden beslenmiş, her daim taptaze tutabildiği öğrenme isteği, bilgi ve yaratıcılığını evrensel niteliklerde üretimlere dönüştürmeyi başarmıştır. Yaşamına sığdırdığı onlarca yayın çalışması işte tam da bu çok yönlü oluşun şahitliğini sunuyor bizlere. Bu anlamda yaşamdan kopmadığı, aksine son nefesine kadar kendisini hep güncel tutabildiği, geliştirmeye çalıştığı içindir ki bizleri dönüştürmeye devam edecek hep.

Ustamız içselleştirdiği dil bilinci ve edebiyat zevki ile de çok yönlülüğünü perçinliyordu. Eğitimini aldığı ve bir süre yürüttüğü Türkçe öğretmenliğinin onun dil yetkinliğinin gelişmesine katkıda bulunduğunu düşünüyorum. İlerleyen yaşına rağmen ve belki de son nefesine kadar Türkçe'nin bayrağını elinden düşürmemiş, dil ve anlatımı mükemmel düzeyde kullanan, seçtiği kelimeleri özenle seçip, yerli yerinde kullanan bir dil ustasıydı o aynı zamanda. Fransızca, Bulgarca ve Rusça bilen ve kendisini sorumlu hisseden bir aydın olarak, yaşamının son yıllarında ağırlık verdiği çeviri çalışmalarında taşıdığı sorumluluğun izlerini görüyoruz.

Evrensel bilgi birikimine özgün değerler ve üretimler katan bir insan olarak sadece biz kütüphaneciler için değil, çok yönlü ilgi ve üretmenin doğal sonucu olarak yayıncılık, eğitim, tarih, dilbilim, basın/medya gibi birçok bilgi alanı için de önemli bir değerdir ustamız. Araştırma tutkusu, üretmeye yönelik evrensel değerlere yaslanan anlayış onu sadece bir alana daha doğru bir deyişle kitap rafları arasına sıkışıp kalmaktan çıkarıp disiplinlerarası bir evrene taşımıştır.

Böyle bir yaşamın hem yayın türleri hem de hitap ettiği kitle açısından çok geniş bir alanı kapsadığını görmek şaşırtmasın bizleri. İnceleme ve araştırmalar, antolojiler, kaynakçalar, sözlükler, ders notları ve çeviriler. Çocuklardan akademisyenlere dek uzanan çeşitlilikte bir okur kitlesi. Zor çocukluk yıllarının beslediği Rumeli topraklarından Anadolu'ya taşınan, bu topraklarda filizlenip, meyveler veren bir koca çınardır usta. Ve o meyveler yeni tohumlara, o tohumlar da yepyeni meyvelere dönüşecektir.

Gerçek bir aydın kimliğinin varlığını görmeliyiz bu yaşamın. Doğup büyüdüğü, çocukluğunun geçtiği, onu şekillendiren ata topraklarını ve kültürünü hep yüreğinde hisseden ve yaşatan dolayısıyla köklerinden kopmamış bir aydının adıdır onunki. Ürettiği eserlerin önemli bir kısmını oluşturan Balkan kültürü işte tam bu aydın bilinci ve sorumluluğunun yansımasıdır. Geçmişinden taşıdığı birikimleri, yaşamını sürdürdüğü Anadolu kültürü ile harmanlayarak her iki coğrafi/ kültürel alana da eserler üretebilmesi, özgün köprüler inşa etmesi yönüyle de sıra dışı bir örneği oluşturuyor bu gerçeklik.

Yıllarca yürüttüğü kitap tanıtımları ve eleştirileri ile birçok kitabın okurlarca keşfedilmesini sağlayarak, kültürel bir keşif alanı yaratmanın çok ötesinde belki de emeklilik yıllarında çevirisini yapacağı Ortaga y Gasset'in "*Kütüphanecinin Görevi*" nde dilediği gibi "*artan kitap seli karşısında bir süzgeç/rehber*" olmayı yıllar öncesinden başaracaktı ustamız. Şimdiden bakınca çok büyüleyici geliyor bu buluşma, öyle değil mi?

İlerleyen yaşına, sağlık sorunlarına ve çözmesi gereken pek çok kişisel konuya rağmen üretme disiplininin kopmamış, umudunu koruyan ve gelecek günlere dair yepyeni planlar yapan bir insanla buluşmak ne kadar aydınlatıcı ne kadar coşkuluymuş ustam! Doğru ya yüz yaşında hâlâ çeviri yapabilen, o çok sevdiği emektar daktilosu ile yazdığı metinleri hiç düzeltme gereği duyulmayan kaç insan tanıyoruz ki? Türker Acaroğlu benim için hep bir ilham kaynağı oldu. Onu keşfeden çoğu insan gibi...

Ve bir gün acı haberini aldığımızda, sessiz ve onurlu ayrılığın yüreğimize oturduğunda varlığını daha derinden hatırlayıp seni içimizde yaşatmaya söz verdik ustam. Yaşamın doğasından gelen ayrılığın, bizlere yepyeni düşünme biçimleri ve çok değerli bir miras bırakmış oldu. Bugün senin için bu satırları yazıyoruz. Belki yaşamında yalnızdın çoğunca ama bizlere taşıdığın değerler büyümeye, var olmaya, çoğalmaya, çoğaltmaya devam edecek. Yalnızlık ve anlaşılmazlık toprağından yeni filizler, yepyeni fikirler fişkıracak. Ve sen bunları hissedeceksin ustam.

Neler mi yapmalıyız? Önce seni anlamalı, ürettiklerini, yapmak istediklerini keşfetmeliyiz yeniden. Bu bizim sorumluluğumuz yaşayanlar olarak. Gençlerimiz, yeni meslektaşlarımız hep tanıyor olmalı seni. Sadece kütüphaneciler değil, dokunduğun her yerdeki insanlarla buluşmalıyız. Senin de isteyeceğin gibi ortaklıklar, işbirlikleri geliştirip yepyeni projeler doğurmalıyız hep yeniden. Seni kuru birkaç cümle ile anmamalıyız örneğin. Karşına üretimlerimizle çıkmalıyız, çoğalmalıyız seninle.

Eserlerine, onları oluştururken aldığın notlarına, belgelerine sahip çıkmalıyız. Onların dağılıp yok olmasına, ilgisiz ellere geçmesine izin vermemeliyiz. Ve üzerinde çalıştığın ama henüz kitaplaşmamış çalışmalarına sahip çıkmalıyız. Biliyorum ki en büyük arzundu onları yayınlanmış görmek. Hem de hiçbir karşılık beklemeden. Az koşturmadın bunlar için. Kısaca sahip çıkmalıyız önce sana ve eserlerine...

Vefâ'nın bir semtten öte anlam(lar) taşıdığını, sözlükte bir kelimedenden ibaret olmadığını hatırlamalıyız acilen. Seni yaşamalı, yaşatmalıyız. Biliyorum ki sahip çıkmak için önce anlamak gerekiyor gerçekliği. Sen yaşamın boyunca var ettiklerinle anlattın bize kendini. Şimdi sıra bizlerde. Bunu hatırlayacak mıyız acaba?

Biz arkada kalanlar önümüzde bize yol açanların geleneğini devam ettirmek durumundayız çünkü. Bilgi mesleğimiz özgür bilginin, özgür düşüncenin yaşaması için bu sorumluluğu üstlenmemiz gerektiğini fısıldıyor kulağımıza. Bu sorumluluğu üstlenmeye hazır mıyız?

Ustam! M. Türker Acaroğlu, şimdi seni cennetin en güzel yerinde bir masanın başında yeni kitaplar yazarken hayal ediyorum. Çevirilerine devam ediyorsundur belki de. Bilmeni istedim. Yaşamınla, ürettiklerinle buralarda olmasan da yaşamı, bizleri, bizlerden sonra gelecek gençleri dönüştürmeye, değiştirmeye devam edeceksin. Açtığın duyarlı pencerelerden yepyeni güzellikler, aydınlıklar doğacak. Her şey için sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz sana. Huzur içinde uyu...